

COMMISSIE VAN EERSTE AANLEG VOOR DE ERKENNING
EN DE BESCHERMING VAN DE TITEL VAN
BEROEPSJOURNALIST

Verslag van de activiteiten in 2003

Historiek

De samenstelling van de Erkenningscommissie onderging in 2003 geen wijzigingen.

(Voor de voorgaande jaren verwijzen we naar ons verslagen van 18 mei 2000, 10 mei 2001, 25 april 2002 en 26 mei 2003.)

Activiteiten

- De Nederlandstalige kamer van de commissie vergaderde elf keer. Een vergadering nam gewoonlijk vier tot vijf uur in beslag.
- Tijdens de vergaderingen werden 372 agendapunten behandeld.
- Er kwamen 198 nieuwe aanvragen tot erkenning als beroepsjournalist binnen. 23 dossiers 'in beraad' werden overgenomen van het vorige jaar.
- 22 kandidaten werden opgeroepen om de commissie bijkomende inlichtingen te verstrekken en hun kandidatuur te verdedigen.
- 186 journalisten werden erkend. Nog nooit eerder waren er in de loop van een jaar zoveel erkenningen.
- 7 kandidaten trokken hun aanvraag in, ofwel na een brief van de commissie, ofwel na oproeping.
- In 24 gevallen werd het dossier in beraad gehouden of de erkenning uitgesteld.
- Er werden 4 kandidaten afgewezen en 3 erkenningen werden ingetrokken.
- Er kwamen 39 aanvragen binnen voor T-kaarten (doorgangsbewijs voor technici, die bijstand verlenen aan beroepsjournalisten), verlengingen inbegrepen. Op 37 aanvragen werd positief gereageerd.

Vernieuwing van de persdocumenten

(We verwijzen hiervoor ook naar onze jaarverslagen van 2000, 2001 en 2002.)

De activiteiten voor de vijfjaarlijkse herziening van de erkenningen en de vernieuwing van de persdocumenten liep in 2003 stilaan ten einde. Nog 28 erkenningen werden bevestigd.

Publicaties

Naar aanleiding van het 40-jarig bestaan van de wet van 30 december 1963 op de Erkenning en de Bescherming van de Titel van Beroepsjournalist, wijdde de Vlaamse Vereniging van Beroepsjournalisten in haar publicatie "De Journalist" van 16 december 2003 een uitgebreid dossier aan de wet en aan de Erkenningscommissie. De commissievoorzitter leverde het merendeel van de teksten voor dit jubileumdossier "40 Jaar Erkenning van Beroepsjournalisten".

De teksten volgen hierna.

Namens de Nederlandstalige kamer van de Commissie van Eerste Aanleg voor de Erkenning en de Bescherming van de Titel van Beroepsjournalist,

Raymond De Craecker
voorzitter
24 mei 2004

De wet van '63 is 40, de Erkenningscommissie 37 jaar oud

Zaterdag 17 september 1966, in de namiddag, kwamen één vrouw en zeven mannen samen in het oude pershuis aan de Korte Boterstraat, hartje Brussel. Het werd een historische bijeenkomst, al zullen ze dat op dat ogenblik misschien niet beseft hebben. Zij vergaderden voor het eerst - gedurende vier uur - als "Kommissie voor de Erkenning en de Bescherming van de Titel van Beroepsjournalist", die was opgericht voor de uitvoering van de wet van 30 december 1963.

De wet is nu 40 jaar oud. Maar, de eerste zitting van de Nederlandstalige kamer van de Erkenningscommissie dateert dus van 37 jaar geleden. Waarom er bijna drie jaar verliep tussen de ondertekening van de wet en die eerste zittingsdag is niet helemaal duidelijk. Weliswaar moesten nog Koninklijke Besluiten worden opgesteld voor de organisatie en de werking van de commissies en voor de samenstelling ervan, maar die kwamen er al in het voorjaar van 1965. Er is dan nog anderhalf verlopen alvorens werkelijk werd gestart met de echte erkenning en bescherming van de beroepsjournalisten en op basis van die erkenning, de uitreiking van de officiële perskaarten van het ministerie van Binnenlandse Zaken.

De pioniers van toen, 17 september 1966, waren van de kant van de mediadirecties:

Georgette Decq van De Standaard,
Henri De Kimpe van de vereniging van dagbladuitgevers,
Wilfried Somville van Gazet van Antwerpen,
Willy Vaerewijck van Volksgazet,
van de kant van de journalisten:
Leo Laureyssens van Volksgazet,
Emiel Soudan van Vooruit,
Frans Van Erps van De Nieuwe Gids.

Er was ook een administratief secretaris bij, een meneer Hernalsteen.

Als eerste punt op de agenda van die vergadering stond vermeld: de “verkiezing van voorzitter en sekretaris”, als tweede punt: “modaliteiten van het voorzitterschap, verhouding en bevoegdheden van de te verkiezen voorzitter en sekretaris”.

Er waren bij het begin van de vergadering voorlopig een voorzitter en een secretaris aangeduid, namelijk Emiel Soudan en Georgette Decq. En dat was maar goed ook, want van de verkiezing van voorzitter en secretaris kwam niets in huis. De uitgevers schoven Henri De Kimpe naar voor, maar de journalisten waren daarmee niet akkoord. Zij argumenteerden hun verzet met een verwijzing naar het voorzitterschap bij de Franstalige afdeling, die al eerder was samengekomen. Daar was een directeur als voorzitter aanvaard. De Vlaamse journalisten waren van mening dat er een evenwicht moest zijn en dat daarom de Nederlandstalige afdeling een journalist als voorzitter moest krijgen.

Geen van beide delegaties wilde meteen toegeven. Het zou nog verscheidene (elkaar snel opeenvolgende) vergaderingen duren tot ten slotte tijdens de zevende vergadering, op 18 november 1966 Frans Van Erps werd verkozen tot voorzitter en Henri De Kimpe tot secretaris. Zij zouden dat jarenlang blijven. Frans Van Erps leidde de Nederlandstalige Erkenningscommissie tot in 1991. Hij werd toen opgevolgd door toenmalig directeur-generaal van het persagentschap Belga, Rudi De Ceuster, die tot in maart 1999 voorzitter bleef, waarna de huidige voorzitter overnam.

Dat betekent dat de commissie tot nu, buiten de enkele maanden met een waarnemende voorzitter, slechts drie voorzitters heeft gekend. Dat is vooral het gevolg van de prestatie gedurende een kwarteeuw van Frans Van Erps. Keren we nog even terug naar de eerste vergadering van 17 september 1966. Er werden die dag al meteen journalisten erkend. De aanwezigen begonnen, een beetje logisch, met zichzelf en zo kreeg Leo Laureyssens het erkenningsnummer N1 en Frans Van Erps nummer N2.

Na die eerste vergadering volgden in 1966 nog zeven zittingen en in totaal werden dat jaar, dus eigenlijk op een goede drie maanden, 430 erkenningen uitgesproken. Voor vrijwel alle op dat ogenblik actieve journalisten waarover geen twijfel bestond, was de toestand geregulariseerd.

Prima werkend overlegmodel

Artikel 1 van de wet van 30 december 1963 somt een hele reeks voorwaarden op waaraan kandidaten moeten voldoen om erkend te kunnen worden. Maar, wie aan al die voorwaarden voldoet, is nog niet automatisch beroepsjournalist. Artikel 2 van de wet stelt immers dat een erkenningscommissie dient ingesteld en een commissie van beroep om na te gaan of iemand al dan niet beantwoordt aan de voorwaarden van artikel 1. De organisatie en de werking van die commissies werd voor het eerst vastgelegd bij Koninklijk Besluit van 26 januari 1965. Daarmee werd een overlegmodel gecreëerd dat - na veertig jaar kan het zonder schroom worden gezegd - zeer goed blijkt te werken. De erkenning van de journalisten

werd daarmee niet overgelaten aan een of andere administratieve dienst bij een ministerie. Er werd daarentegen voor gekozen mensen uit de sector zelf te laten beslissen over de kandidaturen. En omdat in bepaalde gevallen de belangen van de mediadirecties misschien zouden kunnen afwijken van die van de journalisten, is in het KB voorzien dat de commissies paritair worden samengesteld uit afgevaardigden van enerzijds de directies, anderzijds de journalisten, die telkens worden voorgedragen door de representatieve beroepsverenigingen. Het permanent overleg heeft, steeds met het grootste respect voor de wet, een antwoord weten te vinden op tal van vragen die in de loop der jaren rezen ingevolge de enorme evolutie in de sector. Het KB van 1965 werd inmiddels opgeheven en vervangen door het KB van 16 oktober 1991, dat de commissies volgens dezelfde principes organiseert.

De erkenning en bescherming van het beroep van journalist kwam er op vraag van de journalisten zelf. De regering is destijds op het verzoek ingegaan, al lag het niet meteen voor de hand hoe men het beroep kon beschermen terwijl tegelijk de in de grondwet voorziene persvrijheid moest worden gerespecteerd en eveneens de vrijheid van meningsuiting, opgenomen in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. De wet voor de bescherming van de journalisten moest een heel andere constructie worden dan die voor de bescherming van andere beroepen. Bij advocaten, apothekers, geneesheren, dierenartsen, gerechtsdeurwaarders, architecten, e.a. werd met de bescherming meteen een exclusiviteit gecreëerd. Alleen zij mogen het beroep uitoefenen. En in de voorwaarden om de titel te verkrijgen staat meestal een vrij strikte omschrijving van het vereiste diploma.

Voor journalisten mocht en kon men niet zo ver gaan. Zoals de journalisten zelf ging ook de regering ervan uit dat iedereen, met gelijk welk diploma (of zelfs helemaal zonder) in aanmerking moest kunnen komen om erkend te worden. Anderzijds mocht met de erkenning geen monopolie ontstaan om te mogen schrijven in dag- of weekbladen.

De wetgever is daarbij zeer duidelijk willen zijn en zover gegaan dat niet de titel van "journalist" werd beschermd maar wel die van "beroepsjournalist". Merkwaardig, want men spreekt toch ook niet van "beroepsadvocaat" of "beroepsapotheker", enz. En het is niet omdat men de titel van "journalist" zou erkend hebben dat men anderen meteen het recht zou ontnomen hebben om te publiceren in dag- of weekbladen of om nieuws en informatie te verstrekken via radio of televisie.

Echte professionelen

Iedereen mag zich dus vandaag nog journalist noemen ook als de journalistiek niet zijn beroep is maar slechts een hobby of bijverdienste. Dat maakt het er op het terrein niet altijd gemakkelijker op. Toch biedt de wet van '63 de (beroeps) journalisten een flinke houvast omdat ze met hun erkenning en de bijhorende

persdocumenten kunnen aantonen dat ze echte professionelen zijn, geen amateurs. In het verslag van de senaatscommissie, waar in 1962 en 1963 de wet werd besproken staat daarover: “Alhoewel de betekenis van dit wetsontwerp zeer beperkt is, blijkt het toch van groot belang voor journalisten (...) onmiddellijk en door een officiële titel en een officieel document het bewijs te kunnen leveren dat zij werkelijk de journalistiek beoefenen als hoofdberoep en in bepaalde voorwaarden van achtendswaardigheid. En het is ook waarschijnlijk dat de journalisten, die de titel van beroepsjournalist dragen, vanwege de officiële instanties en ook van de meeste private organisaties en personen zullen kunnen rekenen op een speciale gunstbejegening die hun zal toelaten zich op meer doelmatige en gemakkelijke wijze van hun taak te kwijten.”

De senatoren hadden het bij het rechte eind, want inderdaad hebben de titel en de officiële documenten in de loop der jaren aan “gezag” gewonnen, vooral dan bij officiële instanties. Zo organiseren openbare besturen persconferenties waarop alleen beroepsjournalisten (en stagiairs) worden toegelaten en ook politie en gerecht verstrekken hun informatie bij voorkeur aan de erkende journalisten. Dat het ook in dit verband nog veel beter zou kunnen, weten de beroepsverenigingen, die er permanent over blijven waken dat de titel en de persdocumenten naar waarde worden geschat en worden gerespecteerd.

Overigens werden in de loop der jaren verscheidene (sociale) voorzieningen aan de erkenning gekoppeld. Zo bestaat er voor de beroepsjournalisten een aparte pensioenregeling en in een aantal collectieve arbeidsovereenkomsten speelt de datum van erkenning een belangrijke rol voor het bepalen van de baremieke anciënniteit.

Raymond De Craecker, Voorzitter van de Nederlandstalige Erkeningscommissie

Erkeningscommissie evolueert met het medialandschap mee

De wet op de Erkenning en Bescherming van de Titel van Beroepsjournalist dateert uit een tijd dat het medialandschap in ons land er een stuk eenvoudiger uitzag dan nu. Er waren weliswaar meer uitgevers van dagbladen, maar van fenomenen in de audiovisuele sector zoals vrije radio's, commerciële televisie, regionale televisie, betaalzenders, productiehuizen was geen sprake en helemaal onbekend waren internetredacties. Zelfstandige journalisten, freelancers dus, waren er bijna niet. De Erkeningscommissies hebben hun werking in de loop der jaren aan een onvoorstelbare evolutie moeten aanpassen om de wet van 30 december 1963 zinvol te kunnen blijven hanteren. Dat de wet inmiddels 40 jaar meegaat en de toepassing ervan geen onoverkomelijke problemen stelt, getuigt eigenlijk van de kwaliteit van het wetgevend werk uit het begin van de jaren zestig.

Nieuwe technieken, nieuwe media versus oude wet

Een wet van veertig jaar is al een oude wet, zeker in een snel evoluerende sector. En journalisten werken ongetwijfeld in zo'n sector. Destijds, toen de wet tot stand kwam, was Vlaanderen rijker aan dagbladtitels en aan zelfstandige redacties dan nu. De socialistische Volksgazet bestond nog in Antwerpen en de Vooruit in Gent. Linkser stelde zich nog steeds De Rode Vaan op, weliswaar al als weekblad. De Nieuwe Gazet in Antwerpen, was al overgenomen door Het Laatste Nieuws maar genoot nog met een respectabele redactie een grote zelfstandigheid. De Nieuwe Gids en de Antwerpse Gids bestonden nog voort onder de vleugels van vakbondskrant Het Volk (Gent), die inmiddels zelf is overgenomen door de uitgeverij van Het Nieuwsblad... Kwamen er sindsdien bij: De Morgen en de op financieel en economisch nieuws gerichte De Tijd.

Bij de weekbladpers waren er in de loop van de jaren zeer veel verschuivingen. Het aanbod nam toe met een grote diversiteit aan bladen. Er kwamen trouwens ook veertiendaagse en maandbladen bij, die als publicaties voor algemene berichtgeving kunnen worden beschouwd en waarvan de vaste redacteurs bijgevolg erkend kunnen worden.

De grootste veranderingen deden zich voor bij de audiovisuele media. Begin de jaren zestig moest, op enkele uitzonderingen na, alleen rekening worden gehouden met de openbare omroep, de BRT, die ook toen aparte redacties had voor radio en televisie. De nieuwsuitzendingen waren duidelijk herkenbaar en afgebakend en daar werkten de journalisten, die in aanmerking kwamen om erkend te worden. De vrij eenvoudige situatie behoort al lang tot het verleden sinds het BRT-, inmiddels VRT-monopolie werd doorbroken. Met de komst van VTM kwam er een grote nieuwsredactie bij, die net zoals bij de openbare omroep een goed omschreven entiteit vormt en waarvan de journalisten dus ook over het algemeen vrij gemakkelijk kunnen worden erkend. Maar daar bleef het niet bij. Zowel bij de openbare als bij de private omroep werden buiten de specifieke nieuws- en duidingsmagazines tal van programma's gecreëerd, die een mengeling zijn van actueel nieuws en ontspanning: "infotainment". Wat is het gehalte aan "algemene berichtgeving" van dergelijke uitzendingen? Waar ligt de grens tussen de programma's, die wel of niet bij de nieuwsuitzendingen moeten worden gerekend? De Erkenningscommissie moet het telkens weer onderzoeken en evalueren.

Overigens blijft het niet bij VRT en VTM. Er kwam een heel gamma van productiehuisen bij waarvan sommige wel, andere niet en sommige voor een deel nieuwsreportages leveren aan binnen- en buitenlandse zenders. De commissie moet het uitzoeken, want alleen de redacteurs en cameraploeg die voor de nieuwsuitzendingen werken kunnen worden erkend. Zij die aan ontspanningsprogramma's werken, aan reclame- of promotiefilms, komen helemaal niet in aanmerking. Bij de themazenders en de regionale televisie stelt zich hetzelfde probleem.

Dat de Erkenningscommissie zich steeds aanpast aan de evolutie van de media kan ook worden afgeleid uit de gewijzigde houding tegenover betaaltelevisie. Omdat om de uitzendingen op het scherm te krijgen een afzonderlijk abonnement

moet worden genomen, werd betaaltelevisie jarenlang op dezelfde manier behandeld als abonnementsbladen. Die worden niet algemeen verspreid via kiosken en krantenwinkels, doch uitsluitend verstuurd naar de abonnees. Het zijn daarom geen bladen voor algemene berichtgeving. Diezelfde regel werd dus ook gehanteerd voor betaaltelevisie. Twee jaar geleden is de commissie afgestapt van deze benadering en heeft in een gedragscode gesteld:

“De wijze van verspreiden van het nieuws dat betrekking heeft op het actualiteitsgebeuren in ‘t algemeen mag de erkenning van de journalisten niet in de weg staan voor zover het om een verspreiding op ruime schaal gaat en de gehanteerde verspreidingstechniek voor het overgrote deel van het publiek geen onoverkomelijke hinderpaal is om het nieuws te bereiken.”

Dat maakt het mogelijk dat journalisten van bijvoorbeeld Canal+ worden erkend. Maar ook redacteurs van ruim per abonnement verspreide bladen komen in aanmerking voor zover die bladen algemene berichtgeving bevatten.

Internetredacties? De wetgever kon het begin de jaren zestig evenmin als de journalisten van toen, vermoeden dat de wereld de 21ste eeuw zou ingaan in een volledig communicatieweb met nooit geziene mogelijkheden. Van het World Wide Web of van internet kon vanzelfsprekend geen sprake zijn toen de teksten voor de wet van 30 december 1963 werden opgesteld. Nochtans heeft de Nederlandstalige Erkenningcommissie de journalisten die op internet werken vrijwel onmiddellijk aanvaard. De collega's moeten wel beantwoorden aan alle bepalingen van de wet, net zoals de redacteurs van de traditionele media. Dat betekent onder andere dat zij op volwaardige autonome redacties moeten werken en die job als hoofdberoep moeten uitoefenen.

Flexibiliteit zonder de essentie van de wet van '63 geweld aan te doen, zal ook in de toekomst het uitgangspunt van de Erkenningcommissie moeten zijn bij de beoordeling van de aanvragen. De techniek staat niet stil en het medialandschap zal ongetwijfeld verder evolueren.

Toegenomen werkdruk

Zijn er dan helemaal geen problemen? Toch wel. Die zijn evenwel niet het gevolg van de wijze waarop de commissies zijn samengesteld dan wel van de sterk verhoogde werkdruk.

In de loop van de ruim zevenendertig jaar dat de Erkenningcommissie actief is, evolueerden haar taken aanzienlijk. De commissie krijgt thans veel meer dossiers te behandelen dan in het begin en die dossiers vergen bovendien meer onderzoek.

Het toegenomen aantal dossiers kan al worden aangetoond door te verwijzen naar het aantal erkenningen. Na een eerste grote reeks erkenningen van de journalisten, die reeds actief waren in de jaren 1965/1966, toen de wet voor het eerst werd toegepast, volgde een lange periode waarin per jaar circa 55 journalisten werden erkend. Midden de jaren tachtig was er een toename tot 80 à 90 journalisten per jaar. Van 1990 af (met de opkomst van de privé-zenders)

werden jaarlijks gemiddeld 125 journalisten erkend (1992 werd het recordjaar met 164 erkenningen).

Uit deze nuchtere cijfers blijkt al dat het jaarlijks aantal erkenningen meer dan verdubbelde.

Bij de beoordeling van het takenpakket en de werklust van de commissie mag niet louter rekening worden gehouden met de erkenningen vermits ook de dossiers van kandidaten die worden afgewezen op de agenda komen. Veel dossiers komen meer dan eens aan de orde omdat de commissie na een eerste behandeling bijkomende informatie wenst waarvoor de kandidaat al dan niet wordt opgeroepen. In sommige gevallen nodigt de commissie derden uit, die over een bepaalde materie een deskundig advies kunnen verstrekken.

Over de evolutie in de loop der jaren van het aantal behandelde dossiers bestaan geen cijfers, maar het is zeker dat hier eveneens sprake kan zijn van minstens een verdubbeling vermits de voorgelegde aanvragen er niet eenvoudiger op zijn geworden. De eerste jaren behoorden de erkende journalisten hoofdzakelijk tot de dag- en weekbladpers en in mindere mate tot de openbare omroep en het agentschap Belga. Het aantal freelancers was beperkt en van privé-zenders was geen sprake. De jongste tien tot vijftien jaar is daar een geweldige verandering in gekomen.

Van de dossiers, die tot erkenning leiden, komt thans ruim de helft van de niet-openbare omroep, lokale zenders, productiehuisen, e.d. of van freelancers. Dossiers van freelancers vergen doorgaans veel meer tijd dan die van vast aangeworven journalisten omdat veel meer documenten dienen onderzocht en dergelijke kandidaten in veel gevallen moeten worden opgeroepen.

De commissie moet ook veel meer dan vroeger, gedragscodes bepalen voor de beoordeling van aanvragen waarbij het gaat om nieuwe vormen van journalistiek, die in het snel evoluerend medialandschap vanzelfsprekend meer dan ooit opduiken.

Om dit steeds groter wordend aantal dossiers te kunnen blijven verwerken, zonder achterstand op te lopen, zoals bij de rechtbanken gebeurt, zou het permanent secretariaat versterkt moeten worden.

Thans moet één secretaresse al het administratieve werk verrichten voor de Franstalige en Nederlandstalige afdelingen van zowel Commissie van Eerste Aanleg als de Commissie van Beroep. Dat wordt op korte termijn beslist onhoudbaar.

Overigens groeit alvast aan Nederlandstalige zijde het besef dat de Erkenningscommissie nog veel zelfstandiger zou moeten kunnen werken, los van de journalistenverenigingen waarop ze nu nog voor een deel van de administratieve afhandeling is aangewezen.

Raymond De Craecker, Voorzitter van de Nederlandstalige Erkenningscommissie